

ВІДГУК
офіційного опонента на дисертаційну роботу
Попельницької Наталії Олександрівни
«Ґрунтово-географічні дослідження Північно-Західного Причорномор'я»,
поданої на здобуття наукового ступеня кандидата географічних наук за
спеціальністю 11.00.05 – біогеографія та географія ґрунтів

1. Актуальність дисертаційного дослідження та її зв'язок з науковими програмами, темами. Сучасні дослідження історії ґрунтознавчої науки дозволяють, у більш ширшому розумінні, прослідкувати розвиток основних наукових гіпотез та географію практичних пошуків.

Не зважаючи на те, що накопичено значний дослідницький матеріал, щодо теоретичних та прикладних ґрунтово–географічних досліджень. Особливо актуальною проблемою є комплексне вивчення, оцінка теоретичних та практичних розробок вчених-ґрунтознавців на регіональному рівні. Це дозволило автору, на основі власних пошуків та вивчення джерельної бази, здійснити всебічний аналіз передумов розвитку ґрунтово–географічних досліджень, провести систематизацію їх напрямів. На основі проведеного аналізу здобувачем розроблено періодизацію досліджень, встановлено внесок окремих вчених та колективів у розвиток ґрунтово–географічних досліджень Північно–Західного Причорномор'я. Вивчення сучасних напрямів ґрунтових досліджень виконано в рамках держбюджетних дослідницьких тем кафедри ґрунтознавства і географії ґрунтів Одеського національного університету імені І.І. Мечникова: «Удосконалення ґрунтознавчих технологій вирощування сільськогосподарських культур в степовій зоні при дефіциті вологи» (0115U003219) «Чорноземи зрошення: аналіз ґрунтозахисної та агро меліоративної ефективності різних технологій зрошення» (0113U003083), що також підтверджує актуальність обраного напрямку. Відповідно, вибір об'єкта і предмету досліджень дисертанта є обґрунтованим, а тема дисертаційної роботи – актуальною.

2. Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, їх достовірність та новизна.

Оцінюючи наукові здобутки дисертаційної роботи варто наголосити на основних результатах, що мають вагому наукову новизну.

1. Особливої уваги заслуговує вміле застосування сучасних методичних, методологічних підходів та методів при аналізі основних напрямів ґрунтово-географічних досліджень Північно-Західного Причорномор'я. Ці положення викладено у четвертому розділі. Зокрема, проведено систематизацію наукових пошуків вчених-ґрунтознавців та сформовано основні напрями досліджень, що викладено у логічній відповідності до вперше запропонованої схеми періодизації ґрунтово-географічних досліджень регіону.

2. Автором вперше здійснено спробу аналізу та систематизації сучасних ґрунтово-географічних досліджень території Північно-Західного Причорномор'я (викладено у п'ятому розділі). З метою висвітлення сучасних актуальних проблем ґрунтознавства і географії ґрунтів досліджуваного регіону проведено огляд наукової тематики організацій та установ, які сьогодні представляють науково-дослідні центри південного регіону України. Це дало змогу здобувачу виокремити основні напрями сучасних ґрунтово-географічних досліджень та їх географію.

3. На підставі аналізу значного масиву архівних матеріалів та наукової літератури автору вдалося докладно прослідкувати передумови та основні етапи становлення, розвитку ґрунтово-географічних досліджень території Північно-Західного Причорномор'я. Віднайдено та наведено напрацювання щодо перших спроб ідентифікувати чорноземні ґрунти України (М. Ломоносов, А. Болотов, М. Ліванов та ін.). Особливої уваги заслуговують роботи дослідників у ХІХ ст., коли набули широкого розголосу дискусії щодо гіпотез генезису чорноземів (рослинна – Е. Еверман, Ф. Рупрехт; морська – Р. Мурчисон тощо). У роботі зазначається, що із започаткуванням комплексного вивчення фізико-географічних та соціально-економічних умов територій, у тому числі Північного Причорномор'я, бере початок розвиток картографування ґрунтів (К. Веселовський, А. Гроссул-Толстой, О. Шмідт та

ін.). Саме завдяки дослідженням ґрунтів Північно-Західного Причорномор'я, про що вказує автор, були запропоновані перші дефініції поняття «ґрунт» та здійснено перші спроби типізації ґрунтів.

4. Здобувачем деталізовано та уточнено основні напрями наукової діяльності А. Гроссул-Толстого, О. Шмідта, В. Докучаєва, О. Набоких, Г. Танфільєва, Г. Махіва, І. Гоголева та інших вчених, визначено їх внесок у розвиток ґрунтознавчої науки, що у подальшому мало вплив на формування та становлення шкіл ґрунтознавства на теренах Північного Причорномор'я (Одеська «Південна» школа ґрунтознавства – О. Набоких, Г. Танфільєв, О. Піотровський, Г. Махів; наукова школа ґрунтово-географічних досліджень І. Гоголева; ґрунтово-ерозійна школа Г. Швєбса).

Вважаємо, що елементи наукової новизни сформульовані коректно, їх кількість та кваліфікаційні ознаки відповідають нормативним вимогам.

3. Обґрунтованість і достовірність наукових результатів, висновків і рекомендацій, що сформульовані у дисертації. Результати дослідження базуються на зборі, аналізі та систематизації отриманої інформації щодо розвитку ґрунтово-географічних досліджень півдня України; розвитку та функціонуванні наукових шкіл регіону дослідження; встановленні тематичної спрямованості та географії ґрунтознавчих досліджень. На їх основі автором запропоновано: періодизацію ґрунтово-географічних досліджень Північно-Західного Причорномор'я; виокремлено основні напрями, проблематика досліджень наукових центрів регіону та зазначено перспективні напрями науково-прикладних досліджень. Висновки дисертаційного дослідження вміщено в повному обсязі, відповідають змісту роботи й обґрунтовані у кожному розділі текстової частини.

4. Значення результатів дослідження їх рівень і ступінь використання. Дисертаційна робота Н.О. Попельницької має прикладний характер, що дозволяє використати у процесі: – подальшої систематизації тематичних напрямів регіональних ґрунтово-географічних досліджень, уточненні періодизації та персоніфікації цих досліджень. Окремі матеріали

дисертації використанні при укладенні монографії «Ґрунтознавство в Україні: історія та сучасність» (2016 р.).

5. Повнота викладення наукових і прикладних результатів дисертації в опублікованих роботах. За результатами дисертаційної роботи опубліковано чотирнадцять наукових праць, з них сім — у фахових виданнях, рекомендованих ДАК МОН України; одна — іноземному науковому виданні; шість — матеріали та тези конференцій, семінарів. Статті повністю відображають основні наукові положення, що є предметом розгляду дисертаційної роботи. В опублікованих працях, підготованих із співавтором, дисертантці належить збір, аналіз та систематизація матеріалів щодо питань розвитку регіональних ґрунтознавчих досліджень, застосування просопографічного методу аналізу отриманої інформації тощо.

6. Ідентичність змісту автореферату й основних положень дисертації. Автореферат дисертації опублікований на 20-ти сторінках. Зміст автореферату повністю відповідає змісту та основним положенням дисертації.

7. Дискусійні положення та зауваження.

1. У дисертаційній роботі об'єктом визначено «ґрунтово-географічні дослідження Північно-Західного Причорномор'я», звідси, варто було б долучити огляд досвіду вивчення ґрунтового покриву південних районів Молдови де були сформовані відомі світовій ґрунтознавчій науці школи М. Дімо та І. Крупенікова.

2. При висвітленні історіографії ґрунтознавчих досліджень (С. 18; 22; 23) та становлення Одеської «Південної» школи ґрунтознавства (С. 94; 99; 101) замість вживання прізвище «Махов» — вживати прізвище «Махів», як підписано більшість прижиттєвих публікацій даного автора (Енциклопедія українознавства. Загальна частина (ЕУ-І). — Мюнхен, Нью-Йорк, 1949. — Т.1.)

3. Щодо картографічного матеріалу, то картосхеми повинні мати завершений вигляд — містити рамку карти (рис. 4.6; 4.7; 4.9; 5.2).

4. У п'ятому розділі прослідковується неспівмірність висвітлення діяльності наукових шкіл. Зокрема, в більшій мірі висвітлено діяльність та досягнення наукової школи професора І. Гоголева. Чим це зумовлено?

8 Загальний висновок. Дисертаційна робота Попельницької Н.О. «Ґрунтово-географічні дослідження Північно-Західного Причорномор'я» є самостійною завершеною науковою працею. У ній на основі проведених здобувачем досліджень отримано наукові результати, які мають теоретичну та практичну цінність щодо вивчення проблем становлення та розвитку ґрунтово-географічних досліджень ґрунтів Північно-Західного Причорномор'я. Дисертаційна робота за структурою та змістом відповідає вимогам «Вимогам до оформлення дисертацій» (Наказ МОН України № 40 від 12.01.2017 р.) та «Порядку присудження наукових ступенів» (Постанова КМУ № 567 від 24.07.2013 р.). Висловлені зауваження не мають принципового характеру та суттєво не впливають на науково-практичне значення дисертаційної роботи. Відповідно, автор дисертації Попельницька Наталія Олександрівна заслуговує присудження наукового ступеня кандидата географічних наук за спеціальністю 11.00.05 — біогеографія та географія ґрунтів.

Офіційний опонент,
кандидат географічних наук,
доцент кафедри геодезії, землевпорядкування
та кадастру Східноєвропейського національного
університету імені Лесі Українки

В.Ф. Радзій

ЗАСВІДОЧУ
Вчений секретар університету
19 " 06 2017 р. Свешенко А.С.